

OVERDENKING

Lieve mensen, gemeente van onze Heer Jezus Christus,

Kom je ooit verder?

Ben je verlost van de slavernij, moet je het water door; ben je de zee over gestoken, moet je veertig jaar de woestijn in; ben je de woestijn uit, sta je weer voor het water. Alsof er nooit wat verandert, alsof je nooit verder komt. Wat op een intocht lijkt, is toch weer een uittocht en een doortocht. Enzovoort.

Altijd hetzelfde liedje. In de vreugde om wat bereikt is, nestelt zich al weer het verdriet om wat verloren is.

Kom je ooit verder? Houd je intocht in Jeruzalem, de stad van vrede, om er feestelijk de kroon op je Messiaanse werk te zetten – ‘Gezegend Hij die komt als koning, in de naam van de Heer!’ – voorvoel je al hoe het afloopt. ‘Toen hij Jeruzalem voor zich zag liggen, begon hij te huilen over het lot van de stad’.

Kom je ooit verder? Komt God ooit verder? Komen wij ooit verder met God? In elk gloria klinkt al weer een nieuw kyrie.

Het bijbelse geloof is een religie van uitersten, een geloof met twee gezichten.

Aan de ene kant het lied van verlangen, de droom van het koninkrijk, Paradise Lost – Paradise Regained. Aan de andere kant de litanie van het lijden, de angst voor de Apocalyps. Wie gelooft stáát, houdt zich staande, geeft de hoop niet op, maar hij staat ondertussen wel in een stroom van tranen.

Ook Palmпасen is een dubbelzinnig feest, vol van tegenstrijdige, krachtige emoties. Vreugde – want we zijn op weg naar Pasen. Verdriet – want we voorvoelen dat er geleden gaat worden. Is hosanna een juichkreet (‘God redt!’) of een noodkreet (‘God, redt ons!’)? Ook taalkundig is dat moeilijk vast te stellen. Palmпасen is een mix van kruis en opstanding – alsof Pasen en Goede Vrijdag op één dag vallen.

Wie houdt dat vol? Wie kan de spanning tussen zulke extreme gevoelens, die zo dicht bij elkaar liggen, in zichzelf aan? Hoop kun je alleen levend houden als je je ook openstelt voor teleurstellingen. Maar alleen wie hoopt raakt teleurgesteld.

Wie bang is voor teleurstellingen, terugdeinst voor de hoop kan er voor kiezen cynisch te worden. Vreugde-verdriet-vreugde-verdriet, een eindeloos repeterende breuk. Komen we ooit verder? Nee, we schieten geen steek op. Smoor dan maar je verlangen, verwacht niets meer, dan valt het ook niet meer tegen.

Zo vlakken we de extreme emoties in ons af, onze droom wordt 'planning', ons verlangen noemen we 'target', onze angst heet voortaan 'risicomanagement.' En af en toe kan er dan nog een feestje van af, niet uit vreugde (die hebben we afgezworen), maar om ons te bedrinken en te vergeten dat we ooit idealen hadden.

Wie leeft met hevige verlangens, zal worden teleurgesteld als ze niet worden vervuld. Wie intens liefheeft, zal intens rouwen als hij zijn liefde verliest. Wie voor recht opkomt, zal woedend worden als het wordt geschonden. Waarom ons zo kwetsbaar maken voor wat ons zo kan verwonden?

Vandaag komt Jezus juichend Jeruzalem binnen, morgen wacht hem een kruis. Komen we ooit verder?

Komen we ooit verder? Misschien is dat ook wel een heel verkeerde vraag. Misschien is dat alleen een vraag voor wie toeschouwer blijft, op een afstand blijft staan, zijn vingers niet wil branden aan het leven. Iemand aan de zijlijn zal inderdaad vanaf een afstandje geen enkele vooruitgang zien, geen zin ontdekken in de strijd die het leven is. Een project voor getraumatiseerde vrouwen in Kongo? Verspilde moeite.

Hij zal cynicus blijven.

Maar als je je als deelnemer in het diepe stort, je onderdompelt in het leven met anderen, je overgeeft aan het verlangen naar geluk – dan speelt die vraag of je er verder mee komt eigenlijk helemaal niet meer. Je kúnt dan niet anders dan je uitleveren aan de hoop (en de teleurstelling op de koop toenemen), en aan de vreugde (met de kans dat je verdriet te verwerken krijgt).

Outsider blijven bij je eigen mens zijn, dat is zeggen: ik word maar niet verliefd, want stel je voor dat het uitraakt. Ik wil geen kinderen, want stel je voor dat hen iets overkomt of dat ik ze ooit moet verliezen. Ik wil niet oud worden, want stel je voor dat ik dan aftakel. Dat is leven vanuit een permanente waarnemersstatus.

Deelnemer worden daarentegen, dat is bidden dat de tranen je bespaard mogen blijven, maar als het moet ze op de koop toe nemen.

Of je 'verder komt' is dan niet meer de vraag. Wel of je dan als mens staande blijft. Of je – áls je klappen krijgt te verduren – niet afstompt en cynisch wordt, verbitterd raakt. Je af gaat schermen in een pantser van gevoelloosheid, waar niemand meer bij kan. Ook jij zelf niet.

Kun jij onbevangen blijven verlangen naar het goede of ook (dat is de keerzijde): de snijdende pijn blijven voelen als je tot in het diepst van je ziel geraakt wordt? Staande blijven als een integer mens, dat is dan de ultieme opgave.

Terwijl het steeds meer tot hem doordrong dat het met hem gedaan was, bleef de Duitse verzetsman en theoloog Dietrich Bonhoeffer in 1944 in de gevangenis hevig verlangen naar de vrijheid, naar zijn verloofde, naar de lentezon. Het deed hem pijn, zo sterk verlangen, maar liever dat dan de moed opgeven en afstompen. Rond Pasen schreef hij aan zijn vriend: 'Laten we blij zijn als we door diepere emoties geraakt worden en de pijn daarmee verbonden beschouwen als rijkdom. Hoge spanningen geven sterke vonken.'¹ Hij voelde zich daarin gesterkt door de boodschap van de twee extremen kruis en opstanding. 'Hoe willen mensen aardse spanningen verdragen als ze niets weten van de spanning tussen hemel en aarde?' schreef hij.

Komt God dan ooit verder met ons en komen wij ooit verder met God? Misschien is dat óók een zinloze vraag. Het is de vraag van een buitenstaander-mens over zijn verhouding tot een buitenstaander-God.

Maar de bijbel kent alleen een deelnemer-God, die met overgave met mensen op weg gaat, als zij ook met Hem op weg gaan.

Een God-met-ons, die aanwezig is als je ook zelf present wil zijn, je bloot wilt stellen aan de uitersten van het leven.

Zo was God voor Israël aanwezig in de ark van het verbond midden in de doodsrivier;

zo was God aanwezig in de mens Jezus – ook wel de ark van het nieuwe verbond genoemd –, die tot het bittere einde toe staande, bleef, opstandig werd;

zo is God aanwezig in de mensen die het opnemen voor de vrouwen van Oeganda, die deze weken centraal staan in de collecten, mensen die de hoop levend houden op een toekomst zonder oorlogstrauma's.

¹ Verzet en Overgave, 227; brief van 11 april 1944

En zo zal Hij ook met ons een God-met-ons willen zijn en tot het uiterste willen gaan, ónze uitersten. Met ons óns verdriet ondergaan, met ons ónze vreugde delen.

Of we daar verder mee komen? Misschien is die vraag dan wel overbodig. Een vraag voor cynische buitenstaanders, niet voor mensen die met overgave leven. Zoals die man uit Nazareth. Want Petrus wil Jezus sparen. Petrus wil Jezus behoeden. Voor gevaar. Voor geweld. Voor een aanslag.

Want het is waar: mensen met een visionaire statuur, mensen, die als het ware hun visioen symboliseren; mensen, die in levende lijve gestalte zijn van de droom en de hoop die in hun leeft, zijn in de geschiedenis het doelwit geweest van moordenaars en aanslagplegers. Ik denk aan een Jitschak Rabin², die vermoord werd in 1995; ik denk aan een Olof Palme³, vermoord in 1986, ik denk aan een Oscar Romero⁴, een Dietrich Bonhoeffer⁵. Aan Mahatma Gandhi.⁶ Robert Kennedy. ⁷En natuurlijk aan Martin

² Yitzhak Rabin[1] (Hebreeuws: יִצְחָק רַבִּי), geboren als Jitschak Rabin, (Jeruzalem , 1 maart 1922 – Tel Aviv, 4 november 1995) was een Israëliisch politicus van de Arbeidspartij. Hij was de 5e premier van Israël van 1974 tot 1977 en van 1992 tot 1995.

Rabin was van 1964 tot 1968 opperbevelhebber van het Israëliische defensieleger. Van 1974 tot 1995 was hij lid van de Knesset en ook meerdere malen minister. Rabin was partijleider van de Arbeidspartij van 1974 tot 1977 en van 1992 tot 1995.

In 1994 werd Rabin samen met Shimon Peres en Yasser Arafat onderscheiden met de Nobelprijs voor de Vrede. Op 4 november 1995 werd hij op 73-jarige leeftijd vermoord.

³ Sven Olof Joachim Palme (Stockholm, 30 januari 1927 - aldaar, 28 februari 1986) was een Zweeds politicus. Hij was leider van de Sveriges socialdemokratiska arbetareparti vanaf 1969 en tweemaal premier van Zweden, eerst van 1969 tot 1976, de tweede keer van 1982 tot het moment dat hij in 1986 in Stockholm vermoord werd.

⁴ Óscar Arnulfo Romero y Goldámez (Ciudad Barrios, 15 augustus 1917 – San Salvador, 24 maart 1980) was een sociaal bewogen rooms-katholiek aartsbisschop van San Salvador. Hij werd op 23 mei 2015 door Paus Franciscus zalig verklaard.[1]

Als aartsbisschop uitte Romero veel kritiek op de rechtse dictatoriale regering in El Salvador. In maart 1977 werd een met hem bevriende liberale priester Rutilo Grande SJ vermoord. Doodseskaders trokken door het hele land en vermoordden vele onschuldige mensen. Romero verklaarde dat de regering bestond uit gewelddadige personen en mensen die de mensenrechten schonden. De kerk documenteerde intussen de vervolgingen en de schendingen van de mensenrechten in San Salvador. Romero bezocht Paus Paulus VI om uiting te geven aan zijn bezorgdheid voor zijn volk.

Vanwege zijn uitspraken en zijn inzet voor de armen verwierf hij een enorme populariteit onder de bevolking. Romero verhiel steeds zijn stem tegen de regering en de doodseskaders. De door hem geleide kerkdiensten in de kathedraal van San Salvador zaten bomvol. Zijn keuze in 1977 om het bisschoppelijk paleis te verlaten en te gaan wonen in een ziekenhuis voor de armen maakte grote indruk.

Oscar Romero werd steeds meer bedreigd. Desondanks dook hij niet onder en bleef zich inzetten voor de gerechtigheid. De sociaal bewogen aartsbisschop, die later door vooral progressieve en liberale katholieken bewonderd werd, werd op 24 maart 1980, terwijl hij de mis opdroeg, door doodseskaders vermoord. Romero werd door bisschop Damas opgevolgd. Veel Salvadoranen houden de extreemrechtse doodseskaders van Roberto d'Aubuisson verantwoordelijk voor zijn moord, een visie die in 1993 werd gesteund door een rapport van de Verenigde Naties.

⁵⁵ Dietrich Bonhoeffer (Breslau, 4 februari 1906 - Flossenbürg, 9 april 1945) was een vooraanstaand Duits kerkleider, theoloog, verzetsstrijder tegen het nazisme en schrijver van christelijke boeken.

Bonhoeffer was een luthers predikant en theoloog. Hij studeerde in Berlijn (1924-1927) en in New York (1930). In zijn proefschrift over het thema kerk besloot hij dat de kerk een sanctorum communio moest zijn, een gemeenschap van heiligen.[1] De kerk is het lichaam van Christus, het mocht voor Bonhoeffer niet langer gewoon

Luther King. Ook hij kreeg het advies om thuis te blijven. Want zo vertelt hij in zijn speech: *En toen ging ik naar Memphis. Sommigen begonnen bedreigingen te uiten of praatten over de bedreigingen die er waren.*⁸

Maar het lijkt Martin Luther King op die avond een stem uit de wolk heeft gehoord, want zo besluit hij: *En dus ben ik blij, vanavond. Ik maak me nergens zorgen over. Ik vrees geen man! Mijn ogen hebben de glorie van de komst van de Heer gezien.*⁹

En dan is het stil op die berg. Ze keken om zich heen en zagen opeens niemand meer, behalve Jezus, die nog bij hen stond. Alsof het niet echt gebeurd is, alsof het een droom is geweest.

de plaats zijn waar over Christus werd gesproken. Het werd zijn levenslange roeping om aan die opdracht te voldoen. Dietrich Bonhoeffer was verbonden als theoloog en predikant aan de luthers-evangelische Oudpruisische Rijkskerk. Bonhoeffer werkte na zijn studie onder meer als privédocent theologie aan de Friedrich-Willems Universiteit te Berlijn. Van 1933 tot 1935 was hij werkzaam in Londen als predikant. Onder het nazibewind vond Bonhoeffer de weg naar de Bekennende Kirche. Zijn toenmalige kerkelijk leidinggevende, bisschop Theodor Heckel, die een uitgesproken tegenstander van de Bekennende Kirche was, verklaarde Bonhoeffer in 1936 tot "staatsvijand".[2]

Bonhoeffer nam — als overtuigd monarchist en conservatief[3] — deel aan de samenzwering tegen Adolf Hitler met als doel hem te doden. In 1939 vond Bonhoeffer aansluiting bij een geheime groep van hoge Abwehr-officieren die het naziregime omver wilde werpen en een deelvrede met de westelijke geallieerden wilde sluiten. Hij werd in april 1943 gearresteerd na de ontdekking dat er geld om joden te helpen ontsnappen naar Zwitserland door hem bemiddeld was. Hij stond terecht voor hoogverraad. Na de mislukte aanslag van 20 juli 1944 kwam zijn betrokkenheid met de groep officieren aan het licht en werd hij ter dood veroordeeld. Tot de voltrekking van het vonnis werd hij in diverse gevangenissen en concentratiekampen ondergebracht, als laatste in Flossenbürg. Het vonnis werd pas op 9 april 1945 voltrokken, minder dan drie weken voordat de stad werd bevrijd. Zijn laatste woorden: "Dit is het einde, voor mij het begin van het leven."

⁶ Mohandas Karamchand Gandhi (Gujarati: મોહનદાસ કરમચંદ ગાંધી) (Porbandar, 2 oktober 1869 – New Delhi, 30 januari 1948), vaak Mahatma Gandhi (Gujarati: મહાત્મા ગાંધી) genoemd, was een Indiaas politicus. Na een rechtenstudie in Engeland vertrok Gandhi naar Zuid-Afrika, waar hij zich voor de Indiase bevolkingsgroep inzet. Na terugkeer in India werd hij leider in de Indiase onafhankelijkheidsstrijd. Mahatma Gandhi was een van de grondleggers van de moderne staat India en voorstander van actieve geweldloosheid als middel voor revolutie. Gandhi spande zich ook in voor verzoening tussen hindoes en moslims in India. Hij werd in 1948 in New Delhi vermoord door een extremistische hindoe. Zijn geboortedag wordt gevierd als Gandhi Jayanti. Bij Raj Ghat, een monument pal aan de rivier de Yamuna in New Delhi, wordt zijn favoriete lied Raghupati Raghava gezongen en wordt op de ouderwetse wijze katoen gesponnen.

⁷ Robert Francis (Bobby) Kennedy (Brookline (Massachusetts), 20 november 1925 – Los Angeles (Californië), 6 juni 1968) was een Amerikaans politicus van de Democratische Partij. Een jurist, advocaat, auteur en activist van beroep. Hij was het zevende van de negen kinderen van Rose Fitzgerald en Joseph P. Kennedy sr. en een broer van de Amerikaanse president John F. Kennedy. Deze benoemde hem in januari 1961 tot minister van Justitie in zijn kabinet, waar hij daadkrachtig optrad tegen de Amerikaanse maffia. Hij werkte nauw samen met zijn broer tijdens de invasie in de Varkensbaai en de Cubacrisis. Robert Kennedy bleek als naaste adviseur een krachtig en loyaal politicus in verscheidene campagnes van zijn broer.

Op 5 juni 1968, tijdens een campagnebijeenkomst in Hotel Ambassador in Los Angeles voor de presidentsverkiezing van 1968, werd Kennedy neergeschoten. Hij overleed de volgende dag, op 42-jarige leeftijd.

⁸ And then I got into Memphis. And some began to say the threats, or talk about the threats that were out.

⁹ Speech Martin Luther King 3 april 1968

And so I'm happy, tonight.

I'm not worried about anything.

I'm not fearing any man!

Mine eyes have seen the glory of the coming of the Lord!!

En ze kunnen het niet plaatsen: wat ze gezien en gehoord hebben, is hen gewoon te machtig. Het is van een totaal andere orde. Alsof de sluiers even weggetrokken zijn en de wereld achter de schermen zichtbaar wordt.

Ze dragen een geheim met zich mee. Een geheim, dat ze niet kunnen delen, domweg omdat het niet begrepen, omdat het niet geloofd wordt. En daarom, als ze de berg afdalen, drukt Jezus hen op het hart, dat ze aan niemand mochten vertellen wat ze hadden gezien voordat de Mensenzoon uit de dood zou zijn opgestaan.

Ik was negen, toen ik de dag erna het nieuws hoorde van de aanslag. Op 4 april, nu 50 jaar geleden. Niet dat ik direct begreep wie Martin Luther King was, maar wel herinner ik me de beelden van die laatste toespraak op televisie. Dat bezwete gezicht. Die visionaire blik.

Zou het ook zo met de leerlingen zijn gegaan? Dat ze pas met terugwerkende kracht de betekenis hebben begrepen; waarom Jezus hen had meegenomen de berg op. Wat die stem uit de wolk bedoelde, toen die zei: Dit is mijn geliefde Zoon, luister naar hem!' Amen.